

підходів, поєднувати у певну систему та реалізовувати у власній професійній діяльності, прагнути до безперервного вдосконалення своїх знань та умінь, вчасно реагувати на постійні зміни у інформаційному та технологічному просторі.

Література

1 Выготский Л. С. Педагогическая психология / Лев Семенович Выготский; под ред. В. В. Давыдова. - М. : Педагогика, 1991. - 480 с.

2 Деменнікова Т. Формування психолого-педагогічної готовності студентів до проектної діяльності в професійному становленні майбутнього вчителя навчальних класів / Т. Деменнікова // Освіта. Технікуми. Коледжі. - 2010. - №3, 4. - С. 23 - 26.

3 Краткий психологический словарь / сост. Л. Карпенко; под общ. ред. А. В. Петровского, М. М. Ярошевского. - М. : Политиздат, 1985. - 431 с.

4 МАН: підготовка науково-дослідницьких проектів / упор. М. Голубенко. - К. : Ред. загальнопед. газ., 2005. - 128 с.

5 Савенков А. И. Исследовательское обучение и проектирование в современном образовании [Электронный ресурс] / Александр Ильич Савенков. - Режим доступа: <http://www.researcher.ru/metodics/teor>

6 Соціолого-педагогічний словник / за ред. В. В. Радула. - К. : «ЕксОб», 2004. - 304 с.

УДК 378.147:37.013.42:37.035.91

К. В. Бабко,
аспірант,

*Інститут соціальної роботи та управління
НПУ імені М. П. Драгоманова*

ЛІДЕРСЬКІ ЯКОСТІ МАЙБУТНЬОГО СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА ЯК УМОВА УСПІШНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Автор статті робить спробу визначити особливості формування лідерських якостей майбутніх соціальних педагогів, а також роль цих якостей у майбутній професійній діяльності.

Ключові слова: *лідерство, лідерські якості, соціальний педагог.*

Автор статьи делает попытку определить особенности формирования лидерских качеств будущих социальных педагогов, а также роль этих качеств в будущей профессиональной деятельности.

Ключевые слова: *лидерство, лидерские качества, социальный педагог.*

Author of the article makes an attempt to determine the features of the formation of leadership quality of future social workers, as well as the role of these qualities in future work professionally.

Key words: *leadership, leadership skills, social pedagogue.*

Потужний розвиток соціально-педагогічної думки в Україні позначений періодом початку 90-х років ХХ століття. Але незважаючи на це, на соціально-педагогічну науку покладено відповідальну місію - виконувати роль сполучної ланки між професійним вихованням, сім'єю та громадськістю [6]. Сучасний статус соціальної педагогіки був підготовлений, ходом історичного розвитку Україна й зумовлений політичним, економічним, соціально-культурним, освітнім рівнем розвитку країни.

Тому соціальну педагогіку можна розглядати як науку, яка розкриває вплив на педагогічний процес конкретних соціокультурних умов, які виконують роль попоміжника між соціальним середовищем і окремими галузями педагогічного знання, тісно пов'язану з цивілізацією розвитку суспільства і становленням соціально-громадських відносин [7].

Мета статті. Розкрити позитивні сторони формування лідерських якостей як передумови успішної професійної діяльності майбутніх педагогів.

На думку О. Безпалько, предметом соціальної педагогіки є педагогічні аспекти соціалізації і соціального розвитку особистості, процеси соціального виховання, підтримки досягнутих і відновлення втрачених соціальних характеристик особистості. Така позиція надає можливість виокремити такі базові поняття соціальної педагогіки: соціалізація, соціальне виховання, соціальне середовище, адаптація, соціальний розвиток, корекція, соціально-педагогічна профілактика, реабілітація, соціально-педагогічна підтримка, соціальний супровід [2].

Поняття «соціальна» вбирає в себе всі фактори, пов'язані з людиною, взаємодією людей, з різними формами їх спілкування у соціумі. Головним суб'єктом і організатором соціально-педагогічної діяльності виступає спеціаліст соціальної сфери - соціальний педагог.

Високий професіоналізм у соціальній педагогіці є надзвичайно важливим, оскільки ця діяльність відноситься до типу професій «людина-людина». Від рішень фахівців часто залежать долі клієнтів та їхніх сімей, їхня діяльність частково побудована на судженнях оточуючих, а характер роботи такий, що її результати не можуть бути прогнозованими: постійно існує небезпека прийняття помилкового рішення, створюється необхідність для соціальних педагогів отримувати спеціальні знання з різних галузей науки, які потрібні в роботі з людьми.

Стиль поведінки соціального педагога зумовлений сукупністю його особистісних якостей, його ціннісними орієнтаціями, інтересами, впливом на систему взаємовідносин, які він формує з колегами, адміністрацією.

Розкриваючи особистісні якості соціального педагога, їх можна розділити на три групи:

- перша: психологічні характеристики, що є складовою частиною здібності до певного виду діяльності (вимоги, характерні для психічних процесів: сприйняття, пам'ять, увага, мислення);

- друга група: психолого-педагогічні якості, орієнтовані на вдосконалення соціального педагога як особистості (психолого-аналітичні якості: самоконтроль, самокритичність, самооцінка своїх вчинків, фізична тренуваність, вміння переключатися і керувати своїми емоціями);

- третя група: психолого-педагогічні якості, спрямовані на створення ефекту індивідуальності (комунікабельність, емпатійність, візуальність, красномовство тощо) [7].

Якщо враховувати специфіку роботи соціального педагога, який формує в майбутнього покоління знання про особливості соціального становлення, потужні виховні можливості соціального середовища та оптимальні умови соціалізації особистості, розглядає закономірності взаємодії та взаємозв'язку особистості, мікро- і макро- соціуми, то повноправно можна сказати, що лідерські якості найбільше потрібні саме соціальним педагогам. Реалії сучасної освіти вимагають підготовки нового фахівця своєї справи, готового до нових несподіваних кроків, здатного постійно самовдосконалюватися й не боятися нового, невідомого, що зумовлює необхідність формування системи лідерських якостей.

Завдяки лідерським якостям соціальний педагог зможе залучати та утримувати увагу; зацікавлювати слухачів і надавати певний обсяг знань підліткам; спрямовувати зусилля юних клієнтів на розв'язання їх проблем і завойовувати їх довіру; обговорювати делікатні проблеми з увагою і підтримкою, викликаючи довіру; знаходити творчі шляхи розв'язання проблем клієнта; проводити дослідження й інтегрувати їх, бути попоміжником і вести переговори між конфліктуючими сторонами; забезпечувати зв'язок між різними організаціями і окремими людьми тощо [7].

Можна спостерігати, що одним соціальним педагогам вдається порівняно легко долати конфліктні ситуації, інші відчують себе в них дискомфортно, одні більш уміло вирішують проблеми з багатослівними, занадто балакучими клієнтами, інші скоріше «знаходять мову» з відлюдними і мовчазними [7].

Лідери необхідні для визначення цілей і завдань, координації та забезпечення міжособистісних контактів з іншими членами соціуму і вибору оптимальних та ефективних шляхів розв'язання тих чи інших проблем.

Лідерство - багатоаспектне соціальне явище. Феномен лідерства виявляється в будь-яких більш-менш організованих групах, що прагнуть до загальної мети [4].

Неможливо чітко визначити лідерство як якусь постійну величину. Тому важливим є визначення найважливіших рис лідера.

Лідер характеризується обдарованістю, майстерністю, наполегливістю в досягненні своїх цілей, що деякі люди отримали від природи. Решта - повинні цьому вчитися, щоб опанувати обрану професію, впоратися з завданнями, які стоять перед ними [3]. Зрештою, кожен сам створює свій індивідуальний, відмінний від інших стиль. Головними характеристиками лідера повинні бути відданість, оптимістичні погляди на життя, любов і прихильність до інших людей, сміливість і впевненість у собі.

Зазвичай лідером вважають людину, яка здатна ефективно впливати на інших і з якою бажає співпрацювати більша частина колективу. Лідерські якості визначаються не тільки схильністю особистості до управлінської діяльності. Наприклад, О. Баєва у своїх дослідженнях зазначає, що типологічні особливості темпераменту лідера визначаються такими особливими рисами як бажання ризику, вміння фіксувати свою увагу й керувати власною поведінкою на основі процесів саморегуляції та самоконтролю. Такі реакції переважно зумовлені генетично, тобто людина вже народжується зі схильністю до емоційної, бурхливої реакції на навколишнє середовище, що зберігається протягом усього життя [1].

М. Виноградський зазначає, що лідерські якості людини, як виразника і захисника інтересів інших людей, вимагають, у першу чергу, вміння поєднання у своїй роботі власних і колективних інтересів. Необхідним є сприяння творчому зростанню інших людей, створення для цього відповідних умов [9].

На думку О. Лутошкина, вийти вперед та очолити в поміжньому буває нескладно. Складно інше: той, хто очолює, стає провідним, а значить і відповідальним не тільки за себе, але і за тих, кого він веде, відповідальним за ту справу, заради якої він виявився головним. Коли людина береться вести складним шляхом послідовників, йому необхідно знати не тільки напрямок шляху, потрібні будуть знання того, як зацікавити людей, домогтися, щоб вони йому повірили, організувати їх. Інтуїція, здогад, приклад і порада - це лише однодумці мистецтва вести за собою. У чому ж сенс цих знань і умінь які змушують йти за лідером?

Організувати - будь-яке явище, процес перевести в систему. У перекладі з грецької «система» означає «складається з частин». Вираз «звести до систему» означає зв'язати всі частини в одне ціле. По-перше, з'єднати всі частини не абияк, а в певному порядку по відношенню один до одного, так, щоб одна частина оптимально поєднувалася з іншого, перебувала б у залежності від неї і в той же час впливала на неї сама. Цей порядок розміщення частин має назву «структура системи». По-друге, необхідно вирішити, якими «нитками» з'єднувати окремі частини системи. Чим міцнішими є наші уявні ниточки, тим міцнішою є вся система, тим більш згуртованим є колектив. Ниточки зв'язків можуть створюватися самі собою: хто кому подобається, хто з ким хотів би виконувати одну роботу. Соціальний педагог як організатор у процесі роботи може використовувати вже створені зв'язки, а, можливо, і сам створювати нові. Однією з важливих властивостей є те, що якщо потягнути за одну «ниточку», то захвилюється вся система.

Отже, організувати справу - значить виокремити частини цієї справи, визначити основне, провідне, виявити другорядне, розташувати етапи виконання справи в логічну послідовність, розташувати правильно людей, «поєднати» їх, забезпечити взаємодію всіх учасників [5].

Російський учений А. Кальянов вважає, що в умовах вищої школи повинна здійснюватися психодіагностика якостей, що складають основу лідерського потенціалу особистості кожного абітурієнта і студента, створюватимуться необхідні умови і коректуватися професійно-особистісне становлення майбутніх фахівців, організовуватися й постійно діяти студентські клуби та школи лідерства, упроваджуватися ділові та рольові ігри, соціально-психологічні тренінги, спрямовані на формування лідерського потенціалу [8].

Безсумнівно, діяльність соціальних педагогів вимагає від нього необхідності реалізувати ряд професійних функцій, що зумовлює створення оптимальних умов для формування у майбутнього соціального педагога ряду професійних знань, умінь і навичок, тобто формування професіонала, до характеристики якого можна віднести як психологічні якості, педагогічні здібності, так і ряд особистісних якостей (гнучкість, емоційність, емпатійність, самоконтроль, самовдосконалення, принциповість і ін). Отже, можна стверджувати, що соціальний педагог повинен володіти чималим арсеналом умінь, навичок, мати глибокі знання в області наук про людину: психології, акмеології, соціології, педагогіки, права. Знання та вміння в поєднанні з відповідними особистісними якостями, здатністю до творчості та бажання саморозвитку та самовдосконалення можуть розглядатися як готовність до професійної діяльності.

Література

1. Баєва О. Біологічні основи влади і лідерства / О. Баєва // Персонал. - 2006. - № 12. - С. 67.
2. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка та соціальна робота у сучасному освітологічному просторі / О.В. Безпалько.- Режим доступу: www.nbu.gov.ua/e-journals/osdys/2011_1/11bovsop.pdf
3. Бесєдін М. О. Основи менеджменту : оцінно-ситуаційний підхід : підручник (модульний варіант) / М. О. Бесєдін, В. М. Нагаєв. - К. : ЦУЛ, 2005 - 496 с.
4. Донцов А. И. Психология коллектива / А. И. Донцов. - М.: Просвещение, 1984. - 208 с.
5. Лутошкин А. Н. Как вести за собой : Старшокласникам об основах организаторской работы / А. Н. Лутошкин. - [2-е изд., перераб. и доп.]. - М. : Просвещение, 1981. - 208 с.
6. Селевко Г. К. Структура КСПК / Г. К. Селевко. - Режим доступу: <http://selevko.net/3school59.php>
7. Соціальна педагогіка : підручник / за ред. проф. А. Й. Капської. - К. : Центр учбової літератури, 2009. - 488 с.
8. Турська О. В. Соціально-педагогічні умови виховання емоційної культури підлітків / О. В. Турська // Практична психологія та соціальна робота. - 2007. - № 5. - С.52 - 55.
9. Управління персоналом : навч. посібн. / М. Д. Виноградський, С. В. Беляєва, А. М. Виноградська та ін. - К. : ЦУЛ, 2006. - 504 с.

УДК 378.147:7.012

З. П. Бакум,
доктор пед. наук, професор,
Л. В. Саприкіна,
аспірант,
Криворізький державний педагогічний університет

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ І ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНЦІЯ В КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ

У статті здійснено аналіз понять «професійна компетентність» і «професійна компетенція»; розкрито сутність поняття «професійна компетентність студентів-дизайнерів»; виокремлено професійну компетентність дизайнерів одягу та графічних дизайнерів.

Ключові слова: *професійна компетентність, професійна компетенція, студенти-дизайнери, підготовка дизайнерів.*